

requires much efforts and proficiency from the teachers. Each of the mentioned methods is shortly described in this article.

In conclusion, the authors state that forming the creative educational environment represents the mutual problem for students and their teachers. Not all teachers would like to change their teaching methods as they are more time-consuming and effort-demanding. Besides, interactive methods of teaching can not be used throughout the whole schooling schedule, more formal methods are better at the initial step when new material is introduced. At the end it should be noted that the teachers' tasks are to motivate students on creative work, to get them more interested in learning new material, to prevent them from being passive.

Key words: *creative educational environment, interactive methods of teaching, communicative skills, being tolerant, self-perfection.*

УДК 37.032 – 057.87

Г. Л. КРИВОШЕЄВА (канд. пед. наук, доц.)
Донецький національний університет

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПРОФЕСІЙНОГО ДОВГОЛІТТЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена проблемі визначення і обґрунтування методологічних підходів до формування основ професійного довголіття у майбутніх педагогів в умовах безперервної освіти. Розкривається значення акмеологічного, аксіологічного, синергетичного, гуманістичного, системного підходів до проблеми формування основ професійного довголіття у майбутніх педагогів в умовах безперервної освіти. Вказується, що підґрунтям для вирішення даної проблеми виступає її конкретно-наукова методологія педагогічної науки: антропологічний, діяльнісний, цілісний, особистісно-орієнтований підходи до процедур наукового пошуку в їх єдності. Зазначається, що кожен підхід, згідно із законами діалектики, має переваги і недоліки, а їх сукупність надає варіанти можливих рішень поставленої проблеми.

Ключові слова: *майбутній педагог, методологічні підходи, професійне довголіття, професійне довголіття майбутнього педагога, безперервна освіта.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Інтеграція вітчизняної вищої школи в міжнародний освітній простір передбачає якісну підготовку висококваліфікованих педагогічних кадрів, здатних до ефективної професійної діяльності впродовж усього життя, до професійного довголіття. У руслі тенденцій підготовки педагога для «нової освіти Європи» у проекті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки серед основних завдань педагогічної освіти наголошено на необхідності модернізації діяльності вищих педагогічних навчальних закладів. Серед очікуваних результатів реалізації Національної стратегії розвитку освіти – підготовка та виховання педагогічних кадрів, здатних працювати на засадах інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу, дитиноцентризму, власного творчого безперервного професійного зростання [8].

Сучасна освітня парадигма і об'єктивні світові тенденції розвитку педагогічної освіти орієнтують на всебічне і глибоке вивчення методологічного підґрунтя формування основ професійного довголіття у майбутніх педагогів в умовах безперервної освіти. Виходячи з принципу конструктивного альтернативізму (по Дж. Келлі), ніяка точка зору не має переваг перед іншими; різні методологічні підходи можуть успішно існувати, не суперечити один одному, а взаємодоповнювати, коректувати і поширювати один одного, визначати у якості предмета дослідження різні сторони феномена що розглядається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки визначення умов і чинників, що стимулюють процес професійного довголіття, творчого розвитку особистості, педагогічних засобів розвитку творчих здібностей учнівської молоді, їхньої творчої самореалізації впродовж життя є вкрай актуальним. Цим питанням приділяли увагу такі науковці, як: В. Алфімов, В. Андреев, Т. Барішнікова, Л. Бондарев, Л. Дроздікова, О. Кучерявий, Л. Левченко, Л. Мітіна, Л. Попов, С. Сисоева, Г. Шевченко та ін. В Україні проблема професійного довголіття найбільшої розробки дістала у працях доктора педагогічних наук, професора В. Алфімова. Проблема методології

педагогічної діяльності та наукових досліджень стала предметом наукового пошуку серед зарубіжних дослідників Ф. Вудфорта, К. Інгекампа, М. О'Коннора, Е. Стоуна, Б. Холмса та ін. Педагогічна методологія знаходить свій відбиток у наукових працях філософів: В. Дмитрієнко, Г. Петрової, М. Розова, Г. Щедровицького та ін.; педагогів В. Гершунського, С. Гончаренка, В. Загвязінського, В. Красєвського, В. Полонського, І. Лернера, М. Скаткіна, В. Сластьоніна та інших. Більшою мірою ними розглядається методика застосування в педагогіці загальнонаукових підходів: структурного, діяльнісного, системного, кібернетичного та інших методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх учителів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Таким чином, попри значну кількість наукових досліджень з проблем методології педагогічного знання, методологічні підходи до формування основ професійного довголіття у майбутніх педагогів в умовах безперервної освіти залишаються малодослідженою проблемою у вітчизняній науці.

Формулювання цілей статті. Визначити і обґрунтувати методологічні підходи до формування основ професійного довголіття у майбутніх педагогів в умовах безперервної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасні науковці (В. Афанасьєв, І. Блауберг, В. Садовський, О. Виханський, Г. Щедровицький та ін.) визначають рівні методологічного знання: філософська методологія; загальнонаукова методологія; соціально-наукова методологія; методика і техніка наукового дослідження (технологічний рівень). У ХХ – ХХІ столітті у центрі уваги філософів визначилися проблеми свободи вибору у саморозвитку, творчості як духовної сутності самовиховання (Н.А. Бердяєв, В.В. Зеньковський, В.В. Розанов, В.С. Соловйов, С.Л. Франк); самоцінності особистості, автономному духовному творенні, життєвому самовизначенні, екзистенціальному вибору, здібності людини до трансцендування (М.М. Бахтін, М.Бубер, В. Дильтей, М. Шелер). У рамках філософії культури людини сформульовані конструктивні аксіологічні і онтологічні положення про специфіку різних аспектів культури людини: трудової, інтелектуальної, моральної (В.С. Библер, Н.Б. Крилова, І.С. Ладенко, М.К. Мамардашвілі, В.М. Розін та ін.).

При дослідженні проблеми формування основ професійного довголіття у майбутніх педагогів в умовах безперервної освіти, для нас становлять інтерес такі філософсько-педагогічні теорії, як прогресивізм, соціал-реконструктивізм, прагматизм. Майбутній вчитель, орієнтований на професійне довголіття, забезпечує з позицій прогресивізму особистісно цінне ставлення до навчання для кожного учня, враховує їх інтереси і потреби, розкриває природні сили, виявляє їх бажання стимульовані «прямим досвідом», надає шанс для вільного і повного життя [6]. На цьому наголошували теоретики цього напрямку: Д. Дьюї, Ф. Паркер, С. Голл.

На базі теорії прогресивізму розвинувся такий напрямок, як соціал-реконструктивізм. Його головна ідея полягає в тому, що прогресивна освіта повинна прагнути створити нове суспільство [6]. Згідно з цим, завдання вчителя полягає у критичному ставленні до культури, пошуку суперечностей та розв'язання їх. З позиції соціал-реконструктивізму навчальні програми мають бути інтегровані так, щоб люди досягнули єдності та глобальності життя. У процесі професійно-педагогічної підготовки доцільно апелювати до свідомості студентів, виробляти у них активність щодо розв'язання соціальних проблем, у тому числі і освітніх, зокрема, власного професійного довголіття, вчити визначати особливості і складності педагогічної праці.

Наступною філософсько-педагогічною теорією є прагматизм, який наполягає на необхідності формування методів розв'язання завдань, ознайомлення учнів з методологією вирішення проблемних ситуацій. Стосовно вчителя висуваються вимоги володіти методами наукового пізнання, планування і розвитку професійної діяльності, розробляти прийоми формування цих методів у школярів.

Загальна методологія наукового осмислення формування особистості студента (майбутнього педагога) орієнтованого на професійне довголіття базується на філософських положеннях щодо об'єктивності взаємозв'язку освіти із соціально-економічними змінами, які відбуваються в суспільстві; основу дослідження складають принципи єдності теорії і практики, що забезпечують теоретичне, емпіричне й експериментальне вивчення предметів і явищ; наукові засади сучасної філософії, психології, педагогіки, педагогічної інноватики щодо дієвої сутності особистості та її активної перетворювальної ролі у процесі становлення і розвитку, розуміння особистості як активного суб'єкта розвитку і діяльності, яка детермінована об'єктивними і суб'єктивними чинниками і здійснюється на засадах глибокої духовності.

У фундаменті дослідження формування основ професійного довголіття майбутніх педагогів в умовах безперервної освіти знаходиться і філософське вчення про закономірності найвищих

досягнень людини на кожному з вікових етапів у ході безперервної освіти. Акмеологічний підхід, в основі якого лежить ідея творення цілісності людини задає стратегію перетворення наявного рівня розвитку акмеологічної культури у вищий, оптимальний (Б. Г. Ананьєв, А. А. Бодалєв, Анатолій О. Деркач, Н. В. Кузьміна, В. Н. Максимова та ін.). «Акме» у широкому розумінні (др.-греч. *ἄκμη* — высшая точка, вершина) — це «увесь ступінь дорослості людини, для якої характерні...фізична, особистісна і суб'єктивна зрілість»[4, с.14]. Для майбутнього вчителя-професіонала орієнтованого на активну творчу довготривалу педагогічну діяльність є принципово важливим визначення і прогнозування особистісного і професійного розвитку, проектування «акме» орієнтованої траєкторії життєвого шляху, закладання «перспективних баз» розвитку власного «акме» на наступних рівнях навчання в умовах безперервної освіти. Життєвий шлях визначається як «засіб здійснення особистістю себе у множині часу і простору і єдиному часі життя [1, с.213], спосіб життя особистості, те, що здатна вибудувати, створити зі свого життя (з її необхідністю) сама особистість [1, с.278].

Акмеологічний підхід дозволяє усвідомити процес професійного довголіття як життєву цінність, сформувати умови для самовдосконалення і самореалізації майбутнього педагога в процесі педагогічної діяльності, пізнавати, актуалізувати, творчо виявляти свою індивідуальність. Розвиток професійного довголіття, як складного новоутворення особистості, на підґрунті акмеологічного підходу, призводить до постановки нових завдань, що відкривають можливості для нових життєвих виборів особистості, для нових шляхів до досягнення акме і самотворення: духовно-морального, соціального, психологічного, фізичного. Професійне довголіття, з позицій акмеології, можна уявити, як:

- цілеспрямований професійний і особистісний саморозвиток, який знаходить вираження у духовно-моральному, соціальному, психологічному і фізичному довголітті;
- процес сходження до саморозкриття і самоздійснення особистісних і професійних акме-орієнтованих потенцій;
- свідомий процес творення майбутнім педагогом самого себе, самовдосконалення у процесі активного впливу на свій внутрішній світ з метою його перетворення;
- довготривалу педагогічну діяльність, у процесі якої досягається найбільш повне розгортання особистісних і професійних якостей майбутнього педагога, оптимальне співвідношення продуктивності педагогічної праці, особистого життя і його енергозатрат;
- сформульований у якості мети-ідеалу результат, що задає напрям саморозвитку і самовдосконалення майбутньому педагогу в цілому.

З боку акмеологічного підходу готовність до саморозвитку розглядається як цілісне виявлення внутрішньої активності особистості у подоланні внутрішніх протиріч і творчої реалізації, планів і програм самоздійснення. Готовність особистості до саморозвитку, професійного довголіття відноситься здебільшого до інтелектуально-вольових станів. Ці стани припускають вміння успішно вирішувати завдання саморозвитку різного ступеня складності, виявляти творчість і впевненість у своїх здібностях, які можна розглядати як характеристику розумового і вольового процесу прийняття рішення і свідомого управління поведінкою, діями і власним станом у ході реалізації рішення.

В основі дослідження проблеми професійного довголіття знаходиться і філософське вчення про природу цінностей і структуру ціннісного світу.

Проблемі визначення пріоритетних цінностей освіти і виховання, а також формуванню аксіологічного світогляду приділяється велика увага в дослідженнях з педагогіки, психології та філософії (І.Д. Бех, Л.П. Бойко, М.Й. Боришевський, М.Б. Євтух, А.М. Єрмоленко, І.П. Жерносек, П.Р. Ігнатенко, Т.І. Левченко, В.А. Малахов, Є.Д. Научитель, О.Я. Савченко, В.А. Сівєрс, О.В. Сухомлинська, А.І. Титаренко).

Під аксіологією (від др.-греч.- *ἀξία* – цінність і *logos* – вчення, слово) розуміють філософське вчення про цінності.

Відносно стійкими орієнтирами самоздійснення є цінності самореалізації, саморозвитку, самовдосконалення, які майбутній педагог суб'єктивізує і робить особистісно-значущими. Динаміка самовдосконалення залежить від формування індивідуальної системи ціннісних орієнтацій. Проте, людина актуалізує лише ті цінності, на основі сформованих у свідомості індивідуально-сміслових устремлень до самоздійснення, які мають для неї життєво необхідний сенс.

Ціннісні орієнтації лежать в основі формування мотивації особистості. Сформованість системи ціннісних орієнтацій і мотивів, що безпосередньо пов'язана із саморозвитком, а також індивідуальний спосіб їх реалізації відкривають перед майбутнім педагогом великі можливості для творчості. Аксіологічний підхід дозволяє розкрити значення особистісних цінностей як стрижня особистості, який забезпечує можливість професійних і особистісних самозмін, роль ціннісних

орієнтацій і ціннісних відношень в процесі формування професійного довголіття. У даному розумінні цінності виконують регулюючу функцію; «регулююча дія цінностей виражається в завданні вектора діяльності, який спрямований у нескінченність. Діяльність може відповідати або не відповідати цьому вектору, але він не завершується досяжною ціллю, а веде за горизонт» [7, с.227]. Педагогічна аксіологія виступає об'єктивною філософсько-педагогічною базою для розгляду якісних перетворень в свідомості та самосвідомості особистості студента предмета потреби у професійному довголітті – системі цінностей.

Аксіологічний підхід націлює на виявлення гуманістичної сутності педагогіки вищої школи, особливостей ставлення цієї науки до студента як до суб'єкта пізнання і професійного становлення, дозволяє вивчати явища професійного довголіття з позиції закладених у ньому можливостей щодо задоволення потреб майбутніх педагогів у духовно-моральному, соціальному, психологічному, фізичному розвитку і суспільства у гуманізації вищої фахової освіти.

Одним із провідних філософських напрямків у смисловому полі якого розглядається проблема формування основ професійного довголіття у майбутніх педагогів, є теорія особистості, що висвітлює питання стосовно структури, розвитку, активності, самореалізації особистості, формування людського Я, боротьби мотивів, неперервного пошуку сенсу життя. Різні аспекти цих питань досліджуються у контексті гуманістичного підходу у психології та педагогіці, який пропагує прагнення особистості до досконалості через творчу самореалізацію.

Пошуки науковців, що здійснюються у межах гуманістичного підходу, орієнтовані на вивчення цілісності особистості. З позиції гуманістичного підходу майбутній вчитель орієнтований на професійне довголіття має необмежений потенціал для саморозвитку, при цьому саме його творча діяльність дозволяє йому досягнути високих результатів у розвитку духовно-морального, соціального, психологічного, фізичного довголіття у професійно-педагогічній діяльності.

Проблема професійного довголіття знаходиться у смисловому полі гуманістичної педагогіки. Пафос гуманізації полягає в тому що вона спрямована на майбутнє людини, утверджуючи тезу, що все залежить від її власних зусиль, власної активності, які спираються на силу розуму [5, с.157]. Гуманістична педагогіка спрямована на антропоцентричний морально-духовний і в цілому загальний розвиток особистості. Антропоцентризм гуманістичної педагогіки полягає у усвідомленні студента як суб'єкта навчального процесу, у створенні відносин співпраці, співтворчості з урахуванням його індивідуальних особливостей та тенденцій розвитку.

Самотворення особистості є фундаментом гуманістичної педагогіки. Реалізація ідей самотворення націлює на всебічний розвиток і саморозвиток особистості майбутнього педагога, зокрема духовно-моральний, соціальний, психологічний, фізичний.

Однією з особливостей загальнонаукової методології є її зв'язок з таким фундаментальним підходом до розгляду сучасного наукового пізнання в теорії та практиці педагогіки, як системний. Під системою розуміють «комплекс елементів у взаємозв'язку, які є єдиним цілим і які мають, крім властивостей окремих елементів, свої специфічні системні властивості» [3, с.21].

Значущість системного підходу полягає у його поліфункціональності. З одного боку, він відіграє роль універсального методу наукового пізнання та регулятивну його технології, а з другого, виступає як принцип відбиття світоглядного рівня дослідження. Усвідомлення цього сприяє широкому застосуванню системного підходу у педагогіці. Саме системний підхід виступає методологічним регулятивом при формуванні основ професійного довголіття майбутнього педагога в умовах безперервної освіти, бо ґрунтується на положенні про те, що специфіка складного об'єкта (системи) не вичерпується особливостями її складових, а пов'язана, передусім із характером взаємодії між елементами. Системний підхід орієнтує на побудову структурно-функціональної моделі формування основ професійного довголіття майбутніх педагогів, яка як ідеальний об'єкт імітує пошуковий процес у вигляді систем. Згідно з системним підходом, усі компоненти моделі формування основ професійного довголіття майбутнього педагога в умовах безперервної освіти не є предметами ізольованого аналізу, а розглядаються в їх взаємозв'язках і динаміці. У процесі системного аналізу з'ясовуються не лише причини явищ, а й вплив результату на причини, які сприяли його досягненню з метою їх вивчення і корекції.

До загальнонаукової методології належить і синергетичний підхід, який представляє для нашого дослідження певний інтерес. Термінологічний аналіз слова синергетика (від грец. – *sinergos* – спільна дія, співробітництво) дозволяє тлумачити дане поняття, як «сумісне цілепокладання на засадах внутрішньої самоорганізації істотних взаємозв'язків і домінуючих взаємовідносин» [2, с.88]. Вона «охоплює теорію виникнення нових якостей в цілому, яке складається зі взаємодіючих об'єктів (теорію самоорганізації складних систем), і міждисциплінарний підхід на основі співробітництва

спеціалістів різних галузей» [5, с.811]. Згідно з визначенням, це поняття лежить в основі міждисциплінарного наукового напрямку, предметом якого є вивчення комплексного впливу сукупності факторів, що підсилюють дію один одного, закономірностей самоорганізації й еволюції нерівнозначних нестійких відкритих систем.

Застосування синергічної парадигми для нашого дослідження передбачає обов'язковий розгляд взаємодії майбутнього педагога із соціумом (сім'я, робота, навчання) та самим собою. Особливо значущим синергетичний підхід стає при розв'язанні проблеми формування основ професійного довголіття майбутнього педагога. Він полягає у тому, що студенту – майбутньому фахівцю, згідно з його потребами, індивідуальними особливостями, особистим досвідом соціальної взаємодії з оточуючим середовищем надається можливість власного вибору найбільш оптимального шляху досягнення поставлених особистісно значущих цілей у професійному довголітті, що спонукає студента до саморегуляції і самоорганізації і, в кінцевому рахунку, сприяє надбанню досвіду спрямованого на розвиток усіх сфер особистості майбутнього педагога.

Таким чином, для характеристики синергетично організованої системи формування основ професійного довголіття майбутнього педагога важливим є розгляд не тільки внутрішніх зв'язків між її елементами, а і комплексу взаємозв'язків системи із зовнішнім середовищем. При цьому вона виявляє такі свої якості, як динамічність, відкритість, не лінійність.

Дослідження проблеми формування основ професійного довголіття майбутніх педагогів ґрунтується й на конкретно-науковій методології педагогічної науки. Основу нашого дослідження становлять, насамперед, антропологічний, діяльнісний, цілісний, особистісно-орієнтований підходи до процедур наукового пошуку в їх єдності. Проте, зупинитися на кожному з них глибоко не дозволяє обсяг статті.

Особистісно орієнтований підхід реалізується через особистісно орієнтоване навчання і виховання і перетворює їх на сфери самоствердження особистості, джерела їх розвитку.

Підготовка майбутніх педагогів орієнтованих на професійне довголіття з опорою на особистісно орієнтований підхід передбачає: внутрішнє прийняття і емоційне переживання знань про професійне довголіття як самоцінних; усвідомлення майбутніми педагогами предмета професійного самостановлення як особистісної цінності, формування особистісного сенсу педагогічної діяльності пролонгованого характеру; має місце акт цілепокладання у сфері самоформування професійно-педагогічних знань, умінь та якостей.

При дослідженні проблеми формування основ професійного довголіття опора на особистісно орієнтований підхід передбачає рух від студента – майбутнього педагога до змісту й методики його підготовки до активної педагогічної діяльності пролонгованого характеру, а не навпаки, врахування його типологічних та індивідуальних особливостей в усіх вимірах навчально-виховного процесу ВНЗ, утвердження суб'єкт-суб'єктних відносин.

Особливу увагу слід звернути на необхідність застосування цілісного підходу до проблеми формування основ професійного довголіття майбутнього вчителя в умовах безперервної освіти, оскільки саме він орієнтує на інтегративні (цілісні) характеристики кожного фахівця як особистості. До цілісних якостей особистості майбутнього педагога необхідно віднести високий рівень духовності, готовність до професійно-педагогічної діяльності пролонгованого характеру, готовність до самовдосконалення впродовж життя в умовах безперервної освіти.

Висновки за результатами дослідження, перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, можна зробити висновок про те, що у рамках тільки одного методологічного напрямку не можливо з однаковим ступенем повноти й глибини відобразити процес формування основ професійного довголіття майбутнього педагога в умовах безперервної освіти, як складної, динамічної і відкритої системи. Кожен підхід, згідно із законами діалектики, володіє перевагами і недоліками, а їх сукупність надає варіанти можливих рішень поставленої проблеми. Подальше дослідження передбачає визначення і обґрунтування найбільш значущих для вирішення проблеми формування основ професійного довголіття майбутнього педагога в умовах безперервної освіти методологічних підходів окремо.

Список використаної літератури

1. Абульханова К.А. Время личности и время жизни / К.А. Абульханова, Т.Н. Березина. – СПб.: Алтейя, 2001. – 304 с.
2. Анненкова І. П. Синергетичний підхід як теоретико-методологічна основа внутрішньо вузівського моніторингу якості освіти / І. П. Анненкова // Науковий часопис НПУ імені М. П.

Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 1717 (27). – 184 с.

3. Блауберг И.В. Проблемы методологии системного исследования / И.В. Блауберг. – М., 1970. – 254 с.

4. Деркач А.А. Акмеологическая культура личности: содержание, закономерности, механизмы развития / А.А. Деркач, Е.В. Селезнева. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2006. – 496 с.

5. Енциклопедія освіти / акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

6. Кошманова Т.С. Развитие педагогической освіти у США (1960-1998pp.) / Т.С. Кошманова. – Львів: Світ, 1999. – 488 с.

7. Леонтьев Д.А. Психология смысла: строение и динамика смысловой реальности / Д.А. Леонтьев. – М.: Смысл, 1999. – 487 с.

8. Проект Національної стратегії розвитку освіти України на 2012-2021pp / Міністерство освіти і науки молоді та спорту України. - Офіц. вид. – Чернівці: Букрек, 2011. – 32 с.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2013

Г. Л. Кривошеева

Донецкий национальный университет

Методологические подходы к формированию основ профессионального долголетия у будущих педагогов в условиях непрерывного образования

Статья посвящена проблеме изучения и обоснования методологических подходов к формированию основ профессионального долголетия у будущих педагогов в условиях непрерывного образования. Раскрывается значение акмеологического, аксиологического, синергетического, гуманистического, системного подходов к проблеме формирования основ профессионального долголетия у будущих педагогов в условиях непрерывного образования. Указывается, что основой для решения данной проблемы выступает и конкретно-научная методология педагогической науки: антропологический, деятельностный, целостный, личностно-ориентированный подходы к процедурам научного поиска в их единстве. Отмечается, что каждый подход, согласно законам диалектики, обладает преимуществами и недостатками, а их совокупность дает варианты возможных решений поставленной проблемы.

Ключевые слова: будущий педагог, методологические подходы, профессиональное долголетие, профессиональное долголетие будущего педагога, непрерывное образование.

G. Krivosheieva

Donetsk National University

Methodological Approaches to Forming the Basis of Professional Longevity of Future Teachers in the Conditions of Extended Education.

The article is devoted to the problem of methodological approaches to forming the basis of professional longevity of future teachers in the conditions of extended education. Modern scientists (V. Afanasiev, I. Blauberg, V. Sadovskiy, O. Vihanskiy, G. Shedrovitskiy etc.) single out the following levels of methodological knowledge: philosophical methodology; scientific methodology; social-scientific methodology; methodology and technique of scientific research. There are questions of defining the educational essence, factors of its evolution, dynamics of the development and change of educational paradigms, the problem of co-operation of a person and society in educational space, etc. in the main stream of consciousness of educational philosophy.

The value of acmeological, axiological, sinergistical, humanistic, systematical approaches to the problem of professional longevity of future teachers is considered. It consists in understanding of professional longevity as a new formation of personality on the basis of acmeological approach.

Axiological approach allows studying the phenomena of professional longevity taking into account the possibility of future teachers' self-development and self-perfection. Our research is based, first of all, on the unity of anthropological, pragmatist, integral, personality-oriented approaches to the procedures of scientific search.

The conclusion is that the process of formation of future teachers' professional longevity cannot be fully represented within only one methodological direction. Each approach has its own advantages and shortcomings, but they all taken together will provide possible solutions to the considered problem.

Key words: *future teacher, methodological approaches, professional longevity, professional longevity of a future teacher, extended education.*

УДК 371.322:378.126:147

А. О. КУЧЕРЯВИЙ (канд. пед. наук, доц.)
Донецький юридичний інститут МВС України

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ З БОКУ ВИКЛАДАЧІВ

Успішність функціонування самостійної навчальної діяльності студентів залежить від ефективності управління цим видом навчальної роботи. Розглянуто проблему недостатньої вивченості системи управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів. Досліджено загальні критерії оцінювання роботи викладача за десятьма напрямками. Кожен загальний критерій оцінювання вивчено з урахуванням його часткових складових.

Ключові слова: *критерії, оцінювання, викладачі, самостійна робота, майбутні юристи.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Стан функціонування самостійної навчальної діяльності студентів є залежним від якості управління нею з боку ректорату, деканату та особливо працівників кафедр. У той же час педагогічна наука тільки вивчає можливості збільшення ефективності навчального процесу за рахунок нових підходів до організації самостійної роботи студентів, зокрема юридичних спеціальностей. Саме недостатня вивченість системи управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів і обумовлює проблему дослідження. Її розв'язання дозволить скорегувати зміст управлінської діяльності окремих суб'єктів, у тому числі викладачів, та досягти більшої ефективності у використанні самостійної роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Основні положення дослідження спираються на складові самостійної роботи студентів та певні рекомендації щодо її організації, зазначені сучасними вченими-педагогами [1; 3; 4]. При визначенні складових проєктувальної та організаційної діяльності студентів використані напрацювання викладачів Донецького юридичного інституту МВС України [2]. Значущими для нашого дослідження є роботи, в яких представлені особливості навчання майбутніх юристів, зокрема, правоохоронців [5; 6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. У зазначених та інших публікаціях не вивчено питання управління самостійною роботою студентів, у тому числі, з боку викладачів. Тому дослідження критеріїв оцінювання якості управління самостійною роботою викладачами є розв'язанням певної частини проблеми.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї роботи є визначення критеріїв оцінювання якості управління самостійною роботою майбутніх юристів з боку науково-педагогічних працівників, а відповідними завданнями – встановлення їх переліку та змісту.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Управлінська діяльність працівників кафедри за своїми напрямками є конструктивною, організаційною, мотиваційною, стимулювальною та контролюючою. Проте її оцінка має стосуватися, головним чином, конкретного результату роботи. Таким результатом діяльності педагога щодо управління самостійною роботою майбутніх юристів є проєкт кожного з модулів та безпосередня організація самостійної навчальної діяльності студентів у ході вивчення курсу. Розглянемо спочатку загальні та часткові критерії якості проєктування, яке відбувається напередодні навчального семестру та має вичерпну значущість для здійснення процесу управління взагалі. Для уніфікації оцінювання за різними критеріями кожному загальному з них може відповідати максимальна оцінка в 10 балів, які розподіляються між частковими критеріями за думкою оцінювачів.

Першим загальним критерієм є **забезпечення цілісності процесу засвоєння навчального матеріалу, зв'язку самостійної та аудиторної складових діяльності студентів.** Його зміст складається з трьох часткових критеріїв. Один з них встановлює наявність послідовної реалізації етапів процесу засвоєння навчального матеріалу теми (чуттєвого відображення, розуміння,